

A szexuális erőszak bizonyításának tapasztalatai, reflexiók a bizonyítás nehézségeiről

I. Bevezető gondolatok

A nemi életről való értekezés igen ingoványos talaj a modern világban az egoista gondolkodás, valamint a média által közvetített tartalmak folytán egyre nagyobb teret hódító szexualitás ellenére is. A férfiak a nőket egyre inkább szextárgynak tekintik, az alkalmi szexuális kapcsolatok száma emelkedik, valamint a fiataloknál az első szexuális aktus egyre korábbi életkorban következik be.

Minden egyénnek jogában áll eldönteni, hogy létesít-e, illetve kivel létesít szexuális kapcsolatot, továbbá azt hogyan kívánja megvalósítani, mely miatt természetes esetben a nemi élet az aktusban részt vevők önkéntes hozzájárulásával történik. Az állam büntetőjogi igénye akkor merül fel, amikor egy személy hozzájárulása hiányában válik szexuális aktus alanyává. Az emberek eltérő gondolkodásúak, más-más neveltetésben részesültek, értékrendjeik eltérőek. Mindezek ellenére megfigyelhetők a társadalomban bizonyos konvergens tendenciák, melyeknek sokan részesei vagyunk függetlenül neveltetésünktől, és értékrendjeinktől. Ilyen tendencia a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények rejtőzködő jellege.

Társadalomtudományi és pszichológiai kutatások megerősítették, hogy a nők nem szívesen beszélnek a nemi identitásukat ért sérelemről, szégyenteljesnek, megalázónak tartják azt felidézni, illetve az őket ért sérelmet lelkiükben újra megélni. Egy, az OKRI által elvégzett kriminológiai kutatás adatai szerint a szexuális erőszak miatti feljelentések elmaradásának okai a megbélyegzéstől való félelem (75,5 %), a provokatívnak titulálástól való félelem (73 %), szégyen, vagy a büntudat (74 %), félelem az elkövető bosszújától (69,5 %), a büntetőeljárás sikerében való kételkedés (65 %), valamint félelem attól, hogy az áldozatot a büntetőeljárás során további sérelmek érhetik a hatóság részéről (58 %).³ A Magyar Államot azonban olyan irányú nemzetközi kötelezettség terheli, hogy a tizennyolcadik életévüket be nem töltött áldozatok akarától függetlenül biztosítsa a szexuális erőszak miatti büntetőeljárások sikerét abban az esetben is, ha az áldozat nem tesz feljelentést, valamint ha vallomását visszavonja.⁴

A látencia jelensége teszi a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények bizonyítását kulcskérdéssé. Kutatásunk során áttekintettük a Balassagyarmati Törvényszék, és a Salgótarjáni Járásbíróság szexuális erőszak bűntette miatt folyamatban volt, 2007. január 01. és 2017. július 31. napjai között jogerősen befejezett bűnügyek iratait. Kutatásunk célja annak megállapítása volt, hogy a büntetőeljárás során milyen bizonyítási eszközök képezhetnek olyan zárt láncot, melyek a sértett vallomásán túl a

¹ Ügyész, Balassagyarmati Járási Ügyészség

² Alügyész, Salgótarjáni Járási és Nyomozó Ügyészség

³ Parti Katalin – Szabó Judit – Virág György: A média azt üzente...Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán, Médiakutató, 2016. (XVI. évf.) 2. szám, 13. old. (http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/01_a_media_uzenete.pdf)

⁴ Az Európa Tanács Lanzarotében, 2007. október 25-én kelt, a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni védelméről szóló egyezménye 32. cikke, valamint az Európai Parlament és a Tanács 2011. december 13. napján kelt, a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/93/EU irányelve 15. cikk (1) bekezdése

terhelt büntetőjogi felelősségét a kétséget kizáró bizonyosság erejével megállapíthatóvá teszik annak védekezése ellenében is, továbbá a sértett vallomásaival kapcsolatos aggályok miként oldhatók fel.

II. A témaválasztás indoka

Bár a kutatás tapasztalatai azt mutatják, hogy a szexuális erőszak bűntette miatt indult bűnügyek az éves ügyszám igen csekély részét teszik ki, azonban a bűncselekmény tárgyi súlya, magas büntetési tétellel fenyegetettsége, a sértettek későbbi szexuális életére, sőt általában a párkapcsolataira gyakorolt erodáló hatása, a kiskorú sértettek egészséges szellemi, nemi fejlődésére gyakorolt negatív hatásai, továbbá a pszichológiai tényezők miatti látencia következtében igen fontosnak tartjuk a bizonyítás menetét, a terhelő bizonyítékokat, valamint a bizonyítékértékelés mozzanatait bemutatni konkrét ügyekből extrahált tendenciák körvonalazásával.

A bizonyítással kapcsolatos fejezetben a példaként állított bírósági ügyek tényállásai a szükségesre lerövidítve, adatvédelmi okokból anonim módon, időpontok és helyszínek megjelölése nélkül kerülnek bemutatásra, illetve több tényállási pont esetében a tanulmány terjedelmi korlátai miatt csak az adott kérdéskör szempontjából releváns tényállás, és annak alapjául szolgáló bizonyítékok vizsgálatára kerül sor.

III. A szexuális erőszak büntettének bizonyíthatósága, nehézségek a gyakorlatban

A szexuális erőszak büntettének⁵ üldözéséhez kiemelt tárgyi súlya miatt fontos társadalmi érdek fűződik, azonban a rendelkezésre álló bizonyítékok azok összetétele folytán körültekintő értékelést igényelnek. Ezen bűnügyek jellemzője, hogy magának a szexuális cselekménynek leggyakrabban nincsenek közvetlen tanúi, a tanúk legfeljebb áttételes információkkal tudnak szolgálni, a közvetett bizonyítékok azonban nagy számban fordulnak

⁵ Btk. 197. § (1) Szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el, *b)* más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

(2) Szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,

b) az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy

c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

(4) Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

a) aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

aa) az (1) bekezdésben meghatározott módon,

ab) a (3) bekezdés *b)* pontjában meghatározott sértett sérelmére, vagy

ac) a (3) bekezdés *c)* pontjában meghatározott módon

követi el, vagy

b) ha a (3) bekezdés *a)* pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés *b)* vagy *c)* pontja szerint is minősül.

(4a) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontjában meghatározott bűncselekmény a (4) bekezdés *a)* pont *ab)* vagy *ac)* alpontja szerint is minősül.

(5) Aki szexuális erőszak elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

elő. Az átlagosnál nagyobb az életszerűségi tézis vizsgálatának jelentősége a terheltek védekezésének megdöntésekor. A sértettet az erőszak folytán komoly sokkhatás éri, emiatt bármennyire is az ő vallomása az eljárás kiindulópontja, azt nagyon körültekintően, az abúzusnak kitett sértettek agyában végbemenő pszichikai tendenciákat ismerve kell vizsgálni és ütköztetni. A büntetőjogi felelősség megállapításához tehát a sértett vallomását kell körülbástyázni több, összességében a terhelt irányába mutató bizonyítékkal.

III.1. A személyi bizonyítás problémái

A személyi bizonyítás áldás és átok is egyben. Minden bűnügyben folyik személyi bizonyítás, ezért elkerülhetetlen annak jellemzőit, előnyeit, hátrányait megvizsgálni. A személyi bizonyítás előnye, hogy a Földön mindenhol előfordulnak emberek, bárhol, bármilyen tevékenység során szükségképpen kapcsolatba kerülnek egymással. Mivel közel 7 milliárd ember él a Földön szükségszerű, hogy egy eseménynek, vagy jelenségnek legalább egy észlelője legyen. Nyilvánvalóan az adott közeg és helyzet érdemben meghatározza, hogy hány személy van jelen a helyszínen. Személyi bizonyítékot tehát minden bűnügyben nagy eséllyel találnak a hatóságok, az már részletkérdés, hogy a vallomás annak tartalma alapján az egész cselekményből mit bizonyíthat.

Ezzel szemben azonban hátránya, hogy éppen a Földön élő nagyszámú ember miatt minden bűnügyben megkérhet a terhelt bizonyos személyeket, hogy tanúsítsák az igazát. Ezzel a lehetőséggel minden hatóságnak számolnia kell a bizonyítékok értékelése során. Még ugyanaz a személy is képes ugyanabban az eljárásban ellentétes vallomásokat tenni attól függően, hogy a vallomás tartalmához milyen érdeke fűződik. A hamis tanúzás, hamis vád, és hatóság félrevezetése miatt indult bűnügyekben például jellemző, hogy az alapügyek sértettjei az ügyészi nyomozásban terhelti pozícióban már az alapügybelivel ellentétes vallomást tesznek, mivel ekkor realizálódnak agyukban a törvényes figyelmeztetések következményei. Önmagában az a tény, hogy valakit vallomása megtétele előtt a hamis tanúzás, és a hamis vád törvényi következményeire kioktattak, önmagában nem zárja ki a hamis vallomás megtételének objektív lehetőségét. A vallomásokat mindig az egyéb, lehetőleg objektív bizonyítékokkal egybevetve kell értékelni.

Másik érdeme a személyi bizonyításnak, hogy az emberek rendelkeznek megfigyelőképességgel, emiatt képesek érzékszerveikkel észlelni, feldolgozni, és eltárolni a történeteket. A megfigyelést és a megfigyeltelt eltárolását objektív és szubjektív tényezők befolyásolják. Objektív körülmények a látási viszonyok, látó, vagy hallótávolság és egyéb, az észlelést fizikailag gátló külső hatások. Itt külön kiemelendő a megfigyelt jelenség szokatlansága, mely miatt a megfigyelő nagyobb érdeklődéssel szemléli a történést, így arról agyában is teljesebb kép rögzül.⁶ Az észlelés szubjektív akadályai azonban akár nem tudatosan is realizálódhatnak. A tudomásszerzést befolyásolja az, hogy az észlelő korábbi élettapasztalatai folytán előálló asszociációja mivel vegyíti tudatában az észlelt képet. Az emberi agyban az asszociáció a felszínre hoz más korábbi emlékeket, mely miatt az új észlelés a korábbi emlékekkel vegyülve idővel egységes emlékké lesz. Ezáltal az észlelő később esetlegesen olyan körülményekről is beszámolhat, melyeket közvetlenül nem észlelt ugyan, hanem tudata a dolgok folyására vonatkozó élettapasztalata alapján tett hozzá az észleléséhez.⁷ Szintén szubjektív befolyásoló tényező, hogy az észlelő életkora, érettsége, érdeklődése folytán mit él át olyan élményként, amit az agya rögzíteni képes. Példának okáért egy közúti baleset bekövetkezését másként éli egy olyan személy, aki már látott hasonlót illetve másként az, akinek ez az első ilye élménye. A stresszhelyzet, amit a szemlélő az

⁶ Elek Balázs – A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban, TKK, 43. old.

⁷ Elek i.m. 46. old.

észlelés során megél, szintén befolyásolja azt az adathalmazt, amit az agya emlékként rögzít. Egy erőszakos bűncselekmény áldozatának agya szelektálja a befogadandó halmazból mindazokat az adatokat, melyek nem közvetlenül a testi épsége védelmével kapcsolatosak, ezeket nem, vagy csak korlátozottan fogadja be.⁸ A fizikai bántalmazást megélő sértettek például tendencijelleggel nagyobb számú, és nagyobb erejű bántalmazásról számolnak be, mint amit orvosilag igazolni lehetséges. Ennek két oka lehet, egyrészt a bántalmazás kisebb erővel, vagy érintőlegesen érte a sértettet, ezáltal annak visszamaradó nyomai nincsenek, vagy ami témánk szempontjából jelentősebb, a sértett agyában a bántalmazás miatti sokk folytán komolyabb tettelességről rögzül kép annál, amit ténylegesen megélt, mivel az emlékei nagy fájdalmat tükröznek, és agyában ezt komolyabb mérvű bántalmazással párosítja a korábban kifejtett asszociáció folytán. A stresszhelyzetben a sértett ezen felül gyakran nem tud felidézni távolságokat, pozíciókat, fényviszonyokat csak érzéseket, emellett időben és térben keverheti az eseményeket vallomása megtételekor. Ez a szexuális erőszak büntette miatti bűnügyekben különös vizsgálat tárgya, mivel nem jellemzőek a sértetten kívüli tanúk, akik a szexuális cselekményt látták.

A már megszerzett és rögzített ismeret visszaadását is különböző akadályok övezik. Ilyen akadály a felejtés. Közvetlenül az esemény észlelését követően rögzített vallomás még mentes az időmúlás memóriára gyakorolt káros hatásától, az eljárás későbbi szakaszában megtett vallomás azonban már megfakultabb emlékekre reflektál. A tanúk igen gyakran kezdik folytatólagos vallomásukat azzal, hogy fenntartják amit korábban elmondtak, ezáltal kinyilvánítva, hogy jelenleg nem gondolkodnak részletes vallomás tételén. Ennek több oka lehet, az egyik ok, hogy nem szeretnének korábbi vallomásukkal ellentmondásba keveredni, emiatt próbálnák mellőzni a részletes vallomástételt.

Az ismeret visszaadását gátolja továbbá az a stresszhelyzet is, melyet a nagyobb számú folytatólagos kihallgatás, az adott kihallgatás elhúzódó volta, esetlegesen a kihallgatást foganatosító rámenőssége generál. Ezen esetekben a tanúk jellemzően teherként élik meg az újabb kihallgatás miatti időkiesést, munkából való távollétet, utazást, emiatt próbálnak a szituációból minél előbb kikerülni. Ez eredményezheti azt is, hogy esetlegesen azt mondják el a vallomásukban, amit a kihallgató hallani akar, hogy ezáltal rövidre zárják a kérdést, és hamarabb szabaduljanak a számukra terhes szituációból.

III.1.1. A sértett vallomásával kapcsolatos aggályok

A sértettek kihallgatásakor és vallomásuk értékelésekor több jelenséget kell szem előtt tartani. Egyrészt a stresszhelyzet, melyet a bűncselekmény elkövetése generált, megfigyelőképességüket a fent kifejtett módon negatívan befolyásolhatta. Másrészt a sértett a vallomása megtételekor az elszenvedett sérelem miatt elégtételt akarhat venni az elkövetőn, azonban ennek eszközéül azt az utat választja, hogy tudatosan a ténylegesen megtörtétnél többet, súlyosabbat vall az elkövető terhére. A sértett a szexuális abúzus miatt mentálisan károsodhat, mely szintén negatívan befolyásolhatja szavahihetőségét. A kihallgatás, és a bizonyítékértékelés során ezen jelenségekre figyelemmel kell lenni. A bűnügyi bizonyítás során kiemelt jelentőségű feladat a sértett szavahihetőségének vizsgálata, e körben tisztázni kell, hogy előadása konzekvens, logikailag helytálló, élményszerű, valamint élethű, és kóros túlzásoktól mentes-e.

⁸ Fenyvesi Csaba – A szembesítés, mint igazságkereső módszer erősségei és gyengeségei in Erdei Árpád (szerk.) - A büntető ítélet igazságtartalma, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010. 124. old.

III.1.1.1. A sértett elmeállapotának és szavahihetőségének kapcsolata

A sértett szavahihetőségét szocializáltságának foka, személyiségjegyeinek klinikai tünetei egyaránt befolyásolhatják. Ezen jelenségek tudatában kell a büntetőeljárásban a sértetteket kihallgatni, vallomásukat értékelni. A személyiségszerkezetük feltérképezésére kézenfekvő eszköz a pszichológus, illetve pszichiáter szakértő igénybevétele. A szakértő ugyanis rendelkezik azzal a tudományos eszköztárral, melynek segítségével meg tudja állapítani, hogy a sértett személyiségszerkezete, annak kóros vonásai ellenére élményszerűen adja-e elő a vele történeteket, illetve az ő és egy egészséges elmeállapotú személy előadásmódja között mutatkozik-e lényegi eltérés. A szakértő képes tehát kiszűrni, hogy a sértettet az elmeállapota mennyire teszi manipulatívává, vagy konfabulatívává.

A Salgótarjáni Járásbíróság 6.B.502/2014/78. számú ítéletében a vádlottat a szexuális erőszak büntetvényének vádjától felmentette. A vádirati tényállás szerint a vádlott a vádbeli napon a kora délutáni órákban ért haza munkavégzésből ittas állapotban. Ekkor a házban tartózkodott egyedül az akkor 13 éves leánya a sértett is, aki a ház egyik szobájában egy pólóban és alsóneműben volt, számítógépezett, közben a gyanúsított a házban a konyhában leült étkezni, majd a sértett elindult a konyha irányába, hogy kimenjen a fürdőszobába, amikor vádlott a szobában elé állt, megfogta a karjánál és erőszakkal száján megcsókolta, majd rögtön lelökte a lakószobában lévő franciaágyra. A vádlott ezután sértett kezét lefogta, mivel ő próbált védekezni és sikoltozott. Ekkor fölé térdelve a vádlott lehúzta róla az alsóneműjét, majd lehúzta a saját alsónadrágját is és nemi vágyának felkeltése céljából a nyakán csókolgatta, illetve simogatta testszerte a sértettet, amitől pár perc elteltével merevedése lett. Amikor a vádlott nemi szerve izgalmi állapotba került, azzal próbált behatolni a sértett nemi szervébe, mely végül sikerült neki, de a behatolást követően a vádlott – vélhetően ittassága és a sértett ellenállása miatt is – lefordult a sértettől és elaludt.

A vádlott a nyomozás kezdeti szakaszában tagadta a terhére rótt bűncselekmény elkövetését. A sértettel történt szembesítésén azonban azt nyilatkozta, hogyha a lánya azt állítja, hogy megerőszakolta, akkor biztosan úgy is történt. A tárgyalási szakban viszont ismét tagadta a bűncselekmény elkövetését.

A kiskorú sértett a nyomozás során az őt kihallgató rendőrnek részletesen elmondta a bűncselekmény lefolyását, a tárgyaláson azonban mentességi jogával élve nem tett vallomást édesapja ellen. Ezt követően lemondott mentességi jogáról, és újabb vallomásában már kifejezetten azt állította, hogy édesapja nem erőszakolta meg, korábbi terhelő vallomása csak kitaláció volt, érdemben azonban nem adta indokát korábbi terhelő vallomásának. Elmondta továbbá, hogy nyomozati vallomása nem összefüggő előadásból állt, hanem csak igennel és nemmel válaszolt a feltett kérdésekre, állította továbbá, hogy a jegyzőkönyvben szereplő mondatok nem tőle származtak, az egybefüggő vallomást a kihallgatást végző rendőr írta.

A bíróság a tárgyaláson kihallgatta a sértettet kihallgató rendőröket, akik azonban egyöntetűen azt állították, hogy a sértett magától összefüggően mondta el a történeteket, nem volt szükség kérdések feltevésére. A sértett vallomása tehát önmagában nem szolgáltatott alapot a büntetőjogi felelősség megállapításához, ahhoz további, közvetett tanúk kihallgatása, és szakértői vélemények beszerzése volt szükséges.

A sértett egy tánciskolában táncolt, ezen iskolából két oktatója is tanúvallomást tett. Mindketten elmondták, hogy a vádbeli időpontot követően a sértett kedvtelen, visszahúzódó volt, egy hosszú beszélgetés során azt adta elő nekik, hogy édesapja bántotta. Konkrétumokat ugyan nem mondott, azonban a hallottak alapján körvonalazódott bennük, hogy a sértett a molesztálásra célzott. Az oktatók ezt követően jelezték az esetet a gyámhatóság felé. Mindkét tanú beszámolt arról, hogy a tánccsoportban volt egy idősebb zenész, akivel a sértettnak párkapcsolata volt, melyet a vezetőség nem nézett jó szemmel.

A sértett édesanyja következetesen állította, hogy a lánya hazudik, őt az apja nem erőszakolhatta meg. Az édesanya szerint objektív lehetősége sem lett volna a vádlottnak lányát megerőszakolni, mivel nem szoktak otthon kettesben tartózkodni a családtagok időbeosztása folytán. Elmondta, hogy lánya nagyon kiszámíthatatlanul kezdett viselkedni, mely miatt pszichiáterhez vitte. A sértett és édesapja között semmilyen változást nem észlelt a kapcsolatukban. A sértett mindig örült annak, amikor édesapja a munkából hazaért. A sértett édesanyja is állította, hogy nem az került jegyzőkönyvezésre a sértett nyomozati vallomásaiban, ami és ahogyan elhangzott.

A vádlott másik két gyermeke elmondta, hogy soha semmilyen szexuális közeledés nem történt feléjük édesapjuk részéről. A sértett húga elmondta továbbá, hogy a sértett szokott hazudni, valamint szeret a helyzetével visszaélni.

Más hozzátartozók, kollégák, és a házi orvos is megbízható, családcentrikus emberként írta le a vádlottat, aki sokat dolgozik, így csak keveset tartózkodik otthon.

A sértett nagypapa elmondta, hogy unokája három különböző időpontot is megjelölt, amikor a molesztálás megtörtént, több alkalommal megváltoztatta mondanivalóját, egyik alkalommal azt állította, hogy igaz, amit az apjáról állított, máskor pedig azt mondta, hogy nem igaz.

A sértett pszichiáttere szintén azt erősítette meg, hogy a sértett nagyon szűkszavúan, igenekkel, és nemekkel válaszolt a kérdéseire, arra pedig egyértelmű választ nem adott, hogy édesapja megerőszakolta-e. Elmondta továbbá, hogy a sértettnek az édesapjával nagyon jó kapcsolata volt, továbbá büntudat gyötörte onnantól, hogy édesapját a rendőrök elvitték, azonban felszabadultabb lett akkortól, amikor a vádlottat a bíróság házi őrizetbe helyezte. A pszichiáter elmondta, hogy a sértett nemi identitásának fejlődése nem volt egészséges, amit fontosnak tart, azt véghez viszi, akár környezete manipulálása útján is. Álláspontja szerint az édesapja nem erőszakolta meg a sértettet, a sértettnek érdeke fűződött ahhoz, hogy ezt állítsa, ez az érdek pedig az volt, hogy sajnáltassa magát a táncsoportban, ahol egy ideje rossz szemmel néztek rá. A pszichiáter szakmai ténymegállapításait a tárgyaláson egyidejűleg jelenlevő három szakértő sem kérdőjelezte meg, azzal mindhárman egyetértettek.

A szakértők egyértelműen rögzítették, hogy a sértett pszichoszexuális éretlenséggel, fokozott érzékenységgel, önbizalomhiánnyal, és gyengén fejlett szociabilitással jellemezhető személyiségzavarban szenved. Ezen állapota a korábbi kihallgatásai alkalmával is fennállt. A sértett el tudja különíteni a valóságot és a képzeletet, egymással ellentétes vallomásait pedig kiegyensúlyozatlan érzelmi élete, a családi kapcsolatok korábbi egyensúlyának visszaállítására törekvés, az önvád, és a büntetőeljárás okozta traumák magyarázzák. A sértett manipulatív személyiségét a szakértők megerősítették.

A bíróság a bizonyítékértékelés körében a sértett szavahihetőségét elvetette, arra bűnösséget megállapító ítéleti tényállást alapítani nem lehetett. A tanúk vallomásaiból, és a szakértői véleményekből az tényként rögzíthető volt, hogy a sértett akár terhelő, akár mentő tényállításai aggályosak voltak. Amikor kiderült a táncsoportot kísérő egyik zenésszel való kapcsolata, a zenészt eltanácsolták a csoporttól, emiatt a sértett is tartott attól, hogy hasonló sorsra jut, ezt nem szerette volna, mivel igazi családjának a táncsoportot tekintette. Emiatt a bíróság sem a sértett terhelő, sem pedig a mentő vallomásait nem fogadta el. A bíróság továbbá a sértett nyomozati vallomásait erős kételyekkel kezelte, mivel a sértett tárgyaláson tapasztalt viselkedésére figyelemmel nem tartotta elképzelhetőnek azt, hogy a nyomozati vallomások olyan egybefüggő tényeladások voltak, amelyeket a rendőrségi jegyzőkönyvek tükröznek. Emellett a tárgyalás anyagává tett adatokból, így különösen a hozzátartozók vallomásaiból, és a vádlott tárgyalási szakban beszerzett munkaidő nyilvántartásából a bíróság azt állapította meg, hogy sem hétköznaponként, sem pedig hétvégeken nem fordulhatott elő olyan eset, amikor a vádlott a kora délutáni órákban kettesben tartózkodhatott volna otthon a

sértettel, és alkalma lett volna a vádbeli cselekményt végrehajtani. Mindezek alapján a bíróság a vádlottat az ellene emelt vád alól felmentette.

A Salgótarjáni Városi Bíróság a 4.B.379/2007/28. számú ítéletében a vádlott bűnösségét magánlaksértés büntetőjében, és szemérem elleni erőszak büntetőjében állapította meg. Az ítéleti tényállás szerint a vádlott a cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt álló sértett lakásában élt egészen addig, amíg kapcsolatuk megromlott, és a vádlott elhagyta a sértett lakását. A vádlott ezt követően a vádbeli nap éjszakáján megjelent a sértett lakásán, az ajtón dörömbölt, azonban mivel a sértett nem engedte be, a bejárati ajtót lábbal berúgta, melynek következtében az ajtó zárszerkezete megsérült, és a vádlott a lakásba bement. A sértett többször felszólította, hogy a lakást hagyja el, azonban ennek a vádlott nem tett eleget. A sértett segítséget akart hívni, azonban a vádlott őt lerántotta az ágyra, valamint róla a nadrágot lehúzta. A vádlott kijelentette, hogy „leütlek, de akkor is megduglak,” majd a sértettet az oldalára fordította, a végbélnyílásába akarta a nemi szervét helyezni, azonban ez nem sikerült, mivel a sértett folyamatosan rugdosta a vádlottat, illetve védekezett, valamint a vádlottat a nemi szervén megrúgta. A dulakodás közben a vádlott többször megütötte a sértettet, majd a sértett ellenállása miatt viselkedését abbahagyta és elaludt, másnap reggel a lakást elhagyta. Előtte még a bejárati ajtót megjavította, hogy azt be lehessen zárni.

A vádlott tagadta a terhére rótt bűncselekmények elkövetését, előadta, hogy kizárólag az ottmaradt dolgaiért ment be a lakásba erőszak nélkül, azonban azt tapasztalta, hogy dolgait a sértett eladta, emiatt veszekedtek.

A sértett a nyomozás során részletesen kifejtette, hogy a vádlott miként támadt rá és próbálta megerősítenie, a tárgyaláson azonban már azt adta elő, hogy a vádlott berúgta ugyan a lakás ajtaját, agressziójának oka azonban az volt, hogy több elektromos berendezése is hiányzott a lakásból. A tárgyalás későbbi szakában azonban a sértett ismét megerősítette azt, hogy a vádlott erőszakkal molesztálta, azonban az abúzus időpontját a nyomozás során előadottaktól eltérően határozta meg. Előadta továbbá, hogy betegsége miatt gyógyszereket szed, így pontosan nem tud mindent felidézni. A sértett elmeállapota, és vallomásainak eltérése szavahihetőségének fokozott vizsgálatát tette indokolttá.

Az elmeorvos szakértő véleménye alapján a sértett tudatát pszichés betegsége miatt téves eszmék jellemzik, az általa elmondott sérelmek vélt kóros túlzásokból eredő tartalmakkal is bírnak, azonban az általa előadottak logikusak, és konzekvensek.

A fentieket a kirendelt pszichológus szakértő is megerősítette megállapítva, hogy lényegi eltérés a kóros elmeállapotú sértett, és egy egészséges elmeállapotú személy elmondása között nincs.

A sértett elmondását alátámasztotta az ambuláns lap és az orvosszakértői vélemény, mely részletesen véleményezte a sértett testén található sérüléseket, megállapította, hogy azok a vádlott általi bántalmazás következtében keletkezettek. Az orvosi iratok a sértett nemi szerve körül külsérelmi nyomot azonban nem tártak fel.

Bár a cselekményeknek tanúi nem voltak, azonban a sértett vallomását megerősítette a helyszíni szemle jegyzőkönyv, mely a bejárati ajtó külső lapján lábnyomot, a zártakaró friss törött állapotát, a sértett párnáján hajszálakat, a párnahuzaton vércseppet, valamint a takarón ondót rögzített. A fenti bizonyítékok pedig a vádlott tagadásával szemben zárt láncot alkotva kétséget kizáróan bizonyították a vádbeli bűncselekmény vádlott általi elkövetését.

A Balassagyarmati Törvényszék a 16.Fk.218/2015/34. számú ítéletében a vádlottak bűnösségét szexuális erőszak büntetőjében állapította meg. Az ítéleti tényállás szerint a vádbeli nap éjjelén I. rendű vádlott, miután a család többi tagja elaludt, bemászott a 13 éves, közép súlyos értelmi fogyatékos húga – a sértett – ágyába, ahol mind a saját, mind a sértett alsóruházatát letolta, majd a jobb oldalán fekvő sértetthez simult, aki erre felébredt. Ezt követően I. rendű vádlott a sértett derekát kezével átfogta, és nemi szervét a sértett fenekére felől a sértett nemi szervéhez nyomta, valamint altestét, csípőjét előre-hátra mozgatta nemi

vágyának kielégítése céljából. Eközben annak érdekében, hogy a sértett a szüleit ne ébressze fel, őt egy alkalommal szájon ütötte. Egy héttel később II. rendű vádlott éjjel, miután a család többi tagja elaludt, bemászott a sértett ágyába, ahol mind a saját, mind a sértett alsóruházatát letolta, majd a jobb oldalán fekvő sértetthez simult, aki erre felébredt. Ekkor II. rendű vádlott kezével a sértett derekát megfogta, és nemi szervét a sértett feneké felől a sértett nemi szervéhez nyomta, illetve saját csípőjét előre-hátra mozgatta nemi vágyának kielégítése céljából. Eközben annak érdekében, hogy a sértett a szüleit ne ébressze fel, nekik ne tudjon szólni, befogta a sértett száját a saját kezével.

I. rendű vádlott tagadta a bűncselekmény elkövetését.

II. rendű vádlott gyanúsított ki hallgatásakor elmondta, hogy ahogy lefeküdt a sértett mellé aludni, lehúzta a sértett pizsamáját és alsóneműjét, majd a saját alsónadrágját is letolta és elővette a nemi szervét, majd a sértett fenekébe helyezte azt. Erre ébredt fel a sértett és ellökte őt magától. Ezt követően elaludt. Reggel azt látta, hogy I. rendű vádlott letolt boxeralsóval aludt az ágyon a sértett II. rendű vádlott elmondta, hogy I. rendű vádlott a sértettnek többször is bedugta már a fenekébe a nemi szervét. Folytatólagos kihallgatásán elmondta, hogy a sértett nemi szervébe ő maga is behatolt hátulról és mozgatta magát, amit nagyon élvezett. II. rendű vádlott ezt követően tagadta a bűncselekmény elkövetését, majd a tárgyalási szakban már élt a hallgatás jogával.

A sértett egyik iskolai nevelője tanúvallomásaiban elmondta, hogy bizalmi viszonyban áll a sértettel annak ellenére, hogy már nem tanítja. Észlelte, hogy a vádbeli időpontok magasságában a sértett feltűnően zárkózottá vált, továbbá azt is tapasztalta, hogy II. rendű vádlott rendszeresen ordított vele, valamint cipeltette vele a holmiját az iskolában. Többször is nehezményezte a sértett, hogy haza kell mennie az iskolából. Az egyik alkalommal kibukott a sértettől, hogy II. rendű vádlott megerőszakolta őt hátulról oly módon, hogy nemi szervét, a nemi szervébe dugta és „elélvezett”. Elmondta, hogy ezt közölte édesanyjával, aki II. rendű vádlottat megverte. A sértett közölte vele, hogy I. rendű vádlott is ugyanilyen módon megerőszakolta. Ezt követően elmentek az iskolaigazgatóhoz, akinek irodája előtt meglátta őket II. rendű vádlott és fenyegetőleg nézett a sértettre, aki ettől félve elfordult, majd ekkor a tanú ráparancsolt II. rendű vádlottra, hogy távozzon. A sértett a nyomozó hatóság előtt tett vallomásaiban elmondta, hogy amikor egyik alkalommal aludt, mellé feküdt II. rendű vádlott és lehúzta mind az ő, mind pedig a saját alsóneműjét, majd hátulról betette a nemi szervét a sértett nemi szervébe. Ekkor fájdalmat érzett, és kiabált az anyja után, melyre II. rendű vádlott befogta a száját. Amíg édesanyjuk meg nem érkezett, II. rendű vádlott lökdöste hátulról. A sértett mondta neki, hogy hagyja békén, de II. rendű vádlott cselekményével nem hagyott fel, majd ejakulált a sértett nemi szervébe. A sértett elmondta, hogy nemi szervéből semmi nem folyt ki, nem is vérzett. Ezt megelőzően körülbelül egy héttel I. rendű vádlott csinálta vele ugyanezt. A cselekmény közben I. rendű vádlott szájon ütötte, emiatt félt. Korábban is volt már rá példa, hogy őt I. rendű vádlott bántalmazta. Mindkét gyanúsított egy-egy alkalommal végzett vele szexuális cselekményt. Amikor a sértettel ismertették a nevelője vallomását, azt állította, hogy nevelője az elmondását félreérthette, a kihallgatásán elmondottakat tartotta fenn. A nyomozási bíró előtti meghallgatásán a sértett azt adta elő, hogy II. rendű vádlott a fenekébe dugta be a nemi szervét. Ekkor már azt állította, hogy egy alkalommal, egymást követően közösült vele mindkét vádlott. A sértett elmondta továbbá, hogy nem tudja mi a különbség női nemi szerv és fenék között, azonban állította, hogy II. rendű vádlott a nemi szervébe és a fenekébe is behatolt. A sértett nem tudta megmondani mit jelent az „elélvezni” szó, állította, hogy ilyet a rendőrségen nem mondott, olyat nem érzett, hogy a vádlottak bele ejakuláltak volna, pusztán fájdalmat érzett.

A pszichológus szakértő megállapította, hogy a sértett igen egyszerű személyiség szerkezettel, és csekély szókinccsel rendelkezik. Általános tájékozottsága nagymértékben hiányos. A sértett képességei alapján nem valószínűsíthető, hogy teljes

egészében általa kitalált, vagy pedig összefüggésrendszerüket érintően összetettebb történeteket betanított módon képes legyen elmondani. Ez nem utal konfabulációra. A sértettnél kimutatható volt traumatizáció. A sértett bármennyire is bizonytalan adatszolgáltató, a vizsgálat anyaga mégis arra utal, hogy fiútestvérei a szexuális molesztálása során bizonyosan olyat tettek vele, amit ő nem akart. Valószínűsíthető, hogy nem valóságos szexuális aktus történt, csak erre irányuló próbálkozás, ami az ő számára egyenértékű volt magával az aktussal. A sértett nem képes az őt ért cselekmény valóságos súlyát és erkölcsi megítélését felfogni, még azzal sem volt gondolkodása folytan tisztában, hogy fiútestvérei olyat tettek vele, ami a családokban testvérek között tilos.

A pszichiáter szakértő véleménye szerint a sértett időben rosszul tájékozódik, bizonytalan, esetleg eltérően adhatja elő a sérelmére elkövetett cselekményt. A nemi étellel és a szexuális cselekményekkel kapcsolatos tudása, a következményekre, illetve a védekezési formákra vonatkozó ismerete elnagyolt, elégtelen. A sértettnak megközelítő benyomása volt arról, hogy valami tiltott és helytelen történt vele, ami a szexualitás körébe tartozik, azonban ennek részleteivel, az erőszak fogalmával, ennek tilalmával nem volt tisztában. Arra sem álltak rendelkezésre ismeretei, hogy ilyen helyzetben hogyan lehetett volna a cselekményt megelőzni, valamint határozottabban tiltakozni. Nagy a valószínűsége, hogy a sértett a maga kommunikációs módszereivel nemtetszését fejezte ki, azonban értelmi fogyatékossága miatt ennek adekvát megfogalmazására nem volt képes. A sértett beleegyezése esetén sem lett volna képes a cselekmény idején annak jelentőségét, következményeit felismerni, illetve tudatlansága mellett a tiltakozását megfelelő egyértelműséggel kifejezni. Fentiek alapján e vonatkozásban védekezésre képtelen állapotúnak volt véleményezhető.

Bár az ítéletet a kihirdetést követően mindenki tudomásul vette, így az rövidített indokolással emelkedett jogerőre, a bizonyítékokat áttekintve megállapítható, hogy a sértett bár önmagának több helyen is ellentmondó vallomásokot tett, egy dologban következetes volt, mindkét vádlottról állította, hogy hátulról a feneké közé dugták a nemi szervüket, melyről a pszichológus és a pszichiáter szakértők megállapították, hogy a sértettet mindenképpen érte a bátyjai részéről olyan szexuális abúzus, aminek nem kívánt a részese lenni, ezáltal konfabuláció nem mutatható ki nála, a trauma viszont igen. Mivel az ambuláns lap a nemi szervben sérülést nem rögzített, a szűzhártya ép, sértetlen állapotát írta le, az a reális következtetés vonható le, hogy a vádlottak nem hatoltak be a sértett nemi szervébe, pusztán a farpofái között mozgatták nemi szervüket az orgazmus bekövetkezéséig. Jelen bűnügyben az értelmi fogyatékos, szexuálisan alulkulturált, és ismerethiányos sértettől is lehetett részletes kikérdezéssel értékelhető vallomást nyerni, melynek ellentmondásait II. rendű vádlott beismerő vallomása, és a szakértői vélemények oly módon megerősítettek, hogy az a tényállás megállapítás alapjául szolgálhatott. II. rendű vádlott vallomásai közül a tagadása nem fogadható el, mivel nem adta magyarázatát annak, hogy miért kezdte el tagadni a bűncselekmény elkövetését, a tagadásával szemben pedig az imént felsorolt bizonyítékok összességükben értékelve a büntetőjogi felelősség megállapításának irányába mutatnak.

III.1.1.2. A kiskorú sértett szavának súlya

A szexuális erőszak büntetnének kiskorú sérelmére elkövetett eseteiben a sértett vallomásánál újabb nehézségekkel kell számolni. Minél fiatalabb a kiskorú sértett, annál befolyásolhatóbb, félénkebb, és a kihallgatás is megrémíti őt.⁹ A kiskorúak jelentős része kifejezetten jó megfigyelőképességgel rendelkezik, azonban befolyásolhatóságuk, élnék fantáziájuk, és a felnőttek elmondásának való korlátlan hitük vallomásaikat megfertőzheti.¹⁰

⁹ Gödöny József – Bizonyítás a nyomozásban, Közigazgatási és Jogi Kiadó, Budapest, 1968., 232. old.

¹⁰ Balogh J. - Moravcsik E. – A tanúvallomások pszichológiájának tárgyalása, Jogtudományi Közlöny, 1908.,253-

A kiskorúak hajlamosak tényként kezelni azt, amit a felnőttektől, különösen a szüleiktől hallanak. Ennek akkor van különös jelentősége, amikor a kiskorú sértettel valamelyik szülője szexuális cselekményt végez. A kiskorú élettapasztalat híján még nem tudja mit tehet meg vele a szülője, szeretetét miként fejezheti ki, illetve mi az a cselekvőség, ami ezen már jelentősen túlmutat. Néhány éves korban a kiskorú még nem képes felismerni azt, hogy amikor példának okáért a nemi szervét az édesapja simogatja, az tilos. A gyermekek arra is rábeszélhetők, hogy a történeteket ne mondják el senkinek, az maradjon az elkövetővel közös titkuk, a szexuális cselekményt játékként is elfogadhatják. Újabb befolyásoló tényező, ha a szülő azzal próbálja a gyermek hallgatását elérni, hogy kilátásba helyezi; ha a titkuk kiderül, akkor a család tönkre fog menni, és ez a gyermekben szorongást generál. Ezzel az elkövető a felelősséget a gyermekre telepíti, aki nyilvánvalóan jobban fél a családban kialakuló konfliktusok lehetőségétől, ezáltal a cselekményt elhallgatja, vagy a jövőben újra eltűri. Ezek a tendenciák konkrét bűnügyekben előfordulnak.¹¹

A gyermekek általános jellemzője, hogy felismerik annak konfliktusforrását, ha feltárják az ellenük családtagjuk által elkövetett sérelmeket, továbbá prognosztizálják, hogy a felnőttek nem fognak hinni nekik, vagy amennyiben igen, úgy olyan konfliktus alakul ki a családban, melynek terhét nem lesznek képesek feldolgozni. Emellett azonban a gyermekek általában elhiszik azt, hogy az őket ért abúzusra az ő hibájukból kerül sor. Ez szintén visszatartó erő a cselekmények feltárásánál.¹²

A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények többségére igaz, hogy a bűncselekmény elkövetésekor a passzív alany és az elkövető vannak jelen, így a büntetőeljárásban közvetlen személyi bizonyítékként az ő vallomásaik állnak rendelkezésre, e módon a bíróságnak a két vallomás közül kell azt kiválasztania, amelyre a tényállást alapítja. A kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális jellegű bűncselekmények esetében a bíróság fokozott körültekintéssel kell, hogy vizsgálja a sértett vallomását, mivel nem szükségszerű, hogy olyan konkrétan tudjanak beszámolni a bűncselekményről mint a felnőttek, továbbá felmerülhet annak lehetősége is, hogy a kiskorú sértett a felnőttek által elvárt, vagy belebeszélte vallomást tesz.

III.1.2. Terhelti védekezési taktikák és ellenszerek

A vádlottak védekezésének ellenőrzése – az adott esetben bármilyen komolytalan legyen is – a bűncselekmény kétséget kizáró bizonyításának szükségszerű, immanens része. Mint már fentebb kifejtésre került, a szexuális erőszak büntette miatt indult bűnügyekben a sértett, és a vádlott vallomásának ellentmondását kell a bíróságnak feloldania más bizonyítási eszközök közötti logikai kapcsolat feltárásával.

257. old.

¹¹ A Kúria a BH 2014.6. számon közzétett ítéletében olvasható, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a vádlott és a sértett között nevelőapa-gyermek kapcsolat állt fenn, melyben a sértett kiszolgáltatott helyzetben volt. A cselekménysor a sértett gyermekkorában indult, aki akkor még szexuálisan érintetlen és tudatlan volt, emellett szellemileg fogyatékos is, mindezzel a terhelt tisztában volt, s ezt használta ki. A cselekménysor kezdetén a terhelt a sértett fogyatékos értelmi, mentális állapotát, korát, szexuális tudatlanságát, a sértett részéről fennálló erős érzelmi-bizalmi viszonyt, a sértett kiszolgáltatott helyzetét használta fel. A későbbiek során, amikor a sértett részéről már ellenállás, szembeszegülés is történt, a terhelt az akarata kikényszerítése érdekében érzelmi zsarolást alkalmazott (nem fogja szeretni, kedvenc időtöltését, a televízió nézést megvonja), kisebb erőszakot (bántalmazást) és fenyegetést, így részben élet, testi épség elleni fenyegetést is alkalmazott: megerősokolja (amit megveréssel, megfojtással azonosított a sértett). Azzal is fenyegette a sértettet, hogy ha elmondja valakinek a köztük történeteket, akkor „megöli”, és azt a szorongást is kialakította a sértettben, hogy akkor „szétmegy” a család.

¹² A Nógrád Megyei Bíróság 9.B.113/2011. számú bűnügyében beszerzett pszichológus szakértői vélemény

A vádlottak tipikus védekezési taktikái szerint nem követték el a terhükre rótt bűncselekményt, a sértett csak ártani akar nekik a terhelő vallomásával, volt szexuális aktusuk a sértettel, azonban erőszakot nem alkalmaztak, esetleg a sértett nem meri bevallani a családjának a kapcsolatukat, sértett megcsalta velük az élettársát, és ezt leplezi hamis vádolással, a vádlottak korábban csak azért ismerték be a bűncselekmény elkövetését, mert kihallgatásukkor gyógyszerek hatása alatt álltak, vagy a legtipikusabb verzió; a gyanúsított jegyzőkönyv nem az ő nyilatkozataikat tartalmazza, azt a kihallgató írta magától.

A Salgótarjáni Városi Bíróság a 4.B.572/2007/9. számú ítéletében a vádlott bűnösségét erőszakos közöszülés büntette, és könnyű testi sértés vétsége miatt állapította meg. Az ítéleti tényállás szerint a vádlott a vádbeli nap reggelén megjelent volt élettársa, a sértett lakásában, ahol köztük szóváltás alakult ki, melynek során a vádlott a sértettet fejen ütötte több alkalommal, majd a nappaliban lévő ágyra lökte, rátérdelt, illetve a vállánál lenyomta, és arra próbálta rávenni, hogy a nemi szervét a sértett vegye a szájába, ennek azonban a sértett nem tett eleget. A vádlott a saját és a sértett alsóneműjét lehúzta, a sértett combját szétfeszítette, majd a sértettel, annak akarata ellenére közöszült. Eközben a sértett próbálta eltolni magától a vádlottat, ez azonban nem sikerült.

A vádlott már a nyomozás során eltérő tartalmú vallomásokat tett. Az azonnali intézkedéseket követően foganatosított gyanúsított kihallgatásán elmondta, hogy veszekedtek a sértettel, majd egymást megütötték, ezt követően azonban a sértett letolta a nadrágját és őt közöszülésre hívta fel, melyet követően közöszültek, azonban erőszakot nem alkalmazott, hiszen a sértett ajánlkozott. Egy órával később a folytatólagos kihallgatásán azonban már elismerte, hogy a sértettet annak akarata ellenére tette magáévá. Ezt követően a nyomozás későbbi szakaszában ismét tagadta a bűncselekmény elkövetését, a tárgyaláson pedig már azt állította, nem emlékszik arra, hogy beismerte volna a bűncselekmény elkövetését. Elmondta továbbá, hogy 10 db Seduxent vett be, emiatt sem tudta volna megerősokolni a sértettet, továbbá a még szervezetében levő Seduxen miatt tett beismerő vallomást a cselekményt követően foganatosított kihallgatásán. Kifejtette, hogy a sértett azért vádolja őt erőszakkal, mert nem akarja jelenlegi barátjának bevallani, hogy közöszültek. A vádlott vallomásai ellentmondásaira ésszerű magyarázatot nem tudott adni.

A vádlott védekezését megcáfolta a sértett lánya, aki elmondta, hogy édesanyja a cselekményt követően beszámolt neki a vádlott cselekményéről, eközben zaklatott állapotban volt. Ezt követően a lány számonkérte a vádlottat, aki elismerte tettét, és bocsánatot kért, valamint kérte, hogy ne tegyenek feljelentést.

A sértett új barátja elmondta, hogy amikor felhívta a sértettet, nevezett elmondta neki a telefonban, hogy éppen a hívás előtt erőszakolta meg a vádlott.

Az orvosszakértő véleményében feltárta a sértett sérüléseit, azonban a nemi szervben, illetve annak közelében külsérelmi nyomokat nem detektált, mely miatt a közöszülés szakértői szempontból nem volt bizonyítható. A vádlott gyógyszerfogyasztására vonatkozó védekezés helytállóságát a szakértő azonban kizárta, mivel ha a vádlott 10 db Seduxent bevett volna, erőszakos viselkedés helyett elaludt volna, emellett a Seduxen a szexuális ingert is csökkenti.

A vádlott gyanúsított kihallgatását foganatosító rendőr tanúvallomásában elmondta, hogy amikor a vádlott beismerő vallomást tett, nem állt gyógyszerek hatása alatt, ahogyan ezt utóbb állította, továbbá a kihallgatás előtt az előállító helyiségben kiürített zsebekkel helyezték el, gyógyszer nem volt nála.

A bíróság a bizonyítékok értékelése során a vádlott védekezését életszerűtlennek, és következetlennek találta. Az általános élettapasztalat szerint a vádlott és a sértett dulakodását, kölcsönös bántalmazását önkéntes szexuális aktus nem követheti. A nyugtató beszédét továbbá a szakértő is megcáfolta. Továbbá amennyiben a sértett az erőszakot követően nem számolt volna be önként új barátjának a vádlott cselekvőségéről, új barátja tudomást sem szerzett volna arról, hogy a vádlott nála járt, emiatt szintén nem fogadható el a vádlott azon

védekezése, mely szerint szexuális aktusukat a sértett nem merete bevallani az új barátjának, ezért vádolta őt erőszakkal.

A Nógrád Megyei Bíróság a 9.B.81/2009/11. számú ítéletében a vádlott bűnösségét szemérem elleni erőszak büntetében állapította meg. Az ítéleti tényállás szerint a vádlott és a 9 éves nevelt fia a sértett együtt, egy kád vízben fürödtek takarékosági okokból. A vádbeli napon a fürdés alkalmával a vádlott izgalmi állapotba került, ezért nemi vágyának kielégítése céljából a sértettet a fejénél megfogva magához húzta és kényszerítette, hogy nemi szervét a gyermek a szájába vegye. A sértett ez ellen tiltakozott, összeszorította a száját. Ezért a vádlott a száját két ujjal szétfeszítette és ily módon kényszerítette a sértettet, hogy nemi szervét a szájába vegye. A cselekménynek a sértett édesanyja vetett véget, aki észlelte a csendet, ezért elhúzta a fürdőkádat elhatároló függönyt, és tapasztalta a fentieket.

A vádlott a nyomozás során először elismerte a bűncselekmény elkövetését, majd korábbi vallomásával ellentétben arra hivatkozott, hogy beismerő vallomását bódult állapotban tette, ugyanis egy Donalgin kapszulát vett be, majd arra egy pohár sört fogyasztott el. Emiatt verte be fejét is a kádban megcsúszva. Ezt követően arra ébredt, hogy a kiskorú sértett önszántából vette a szájába nemi szervét. A gyermek ezt azért tette, mert féltékeny volt rá, és e cselekménnyel akarta a családból eltávolítani.

A sértett a nyomozási bíró előtt a fenti tényállással azonos módon nyilatkozott. Elmondta továbbá, hogy korábban is próbálkozott már a vádlott hasonlóval, de felszólította, hogy hagyja békén, így korábban semmi komolyabb nem történt.

A sértett édesanyja megerősítette a vádban foglaltakat, mely szerint amikor a függönyt elhúzta, látta, hogy a vádlott nemi szerve a kislány szájában volt, ekkor kivette a gyermeket a kádból majd a történeteket elmondta a gyermek nagypjának, és értesítették a rendőrséget. Elmondta továbbá, hogy ő, a vádlott és a sértett viszonylag konfliktusmentesen éltek.

A sértett nagypja megerősítette, hogy bár közvetlenül nem tapasztalta a vádbeli cselekményt, azonban a lánya, és unokája közvetlenül azután, hogy kijöttek a fürdőszobából beszámoltak neki a történetekről.

A helyszínre kiérkező rendőrök a vádlottat riadtan a kádban ülve találták. A pszichológus szakértő a sértettől megállapította, hogy a személyiség szerkezetében egyértelmű szexuális trauma áll fenn. A sértett értelmi képességei alapján ki tudta volna tervelni a történeteket, azonban személyiségétől idegen a homoszexualitás, mely miatt éniidegen lett volna tőle ilyen történet kitalálása.

A vádlottat megvizsgáló pszichológus szakértő férfiszerepében gátolt, deficités pszichoszexuális fejlődésű egyénként jellemezte a vádlottat, aki valószínűsíthetően pillanatnyi szexuális hiányállapotát próbálta pedofil szükségletekkel pótolni.

Az orvosszakértő megállapította továbbá, hogy sem egy Donalgin kapszula, sem egy pohár sör, sem pedig ezek együttesen nem idézhettek elő tudatzavart a vádlottnál. Emellett a kádban ülő vádlott egyrészt a csúszásakor fizikailag nem volt olyan mérvű erőhatásnak kitéve, mely folytán beverhette volna a fejét a kád lekerekített szélébe, másrészt nem volt rajta olyan sérülés, mely az elmondását alátámasztaná. A bíróság a vádlott védekezését elvetette, a tényállást a sértett vallomásra alapítva állapította meg.

A vádlott védekezését mind a sértett vallomása, mind édesanyjának vallomása, mind pedig a szakértői vélemények egyértelműen megcáfolták. A vádlott sem a cselekmény, sem az első vallomása megtételekor nem volt bódult állapotban. El sem eshetett a kádban, mely eszméletvesztését okozta volna. A nyomozás kezdetén tett beismerő vallomása fedte a valóságot, ezt alátámasztotta az a tény, hogy a helyszínre érkező rendőrök még mindig a kádban ülve, riadt állapotban találtak rá. Ez abból adódott, hogy szembesült saját cselekményével, mely őt magát is megrémítette. Amennyiben nem érzett volna felelősséget cselekménye miatt, nem várta volna meg a rendőröket. Ténykérdés, hogy a sértett édesanyja úgy talált rá a vádlottra és a sértetre, hogy a vádlott nemi szerve a sértett szájában volt. A

sértettnek nem volt oka azt kitalálni, hogy nevelőapja erőszakkal tette a nemi szervét a szájába, ugyanis megállapítható volt, hogy a család lényegileg konfliktusmentesen élt együtt. A vádlott védekezése a védekezési stratégia része volt, melyet a cselekménye következményeit tapasztalva talált ki.

IV. A szakértői bizonyítás dominanciája?

Mint az fentebb körvonalazódott, a szexuális bűncselekmények bizonyítása körében fokozott jelentőséghez jutnak a szakértői vélemények. A bizonyítékszegény környezetben a sértett, különösen a kiskorú sértett szavahihetőségének vizsgálatához ideális eszköz a szexuális abúzus jeleit detektálni hivatott, a sértett előadásának élményszerűségét, kóros túlzások jelenlétét, vagy hiányát vizsgáló pszichológus szakértő véleménye. A szakértői vélemények bizonyítékként történő értékelése során a bíróságnak többek között vizsgálnia kell a kompetencia túllépést. A szakértő jogkérdésben nem foglalhat állást, azzal igazságszolgáltatási feladatot látna el, ez pedig a bírósághoz fordulás jogát sértené. A szakértőnek a rá irányadó szakmai szabályok betartásával jogkérdések megválaszolásához kell segítséget nyújtania tudományos ismereteken alapuló szakmai ténymegállapításaival. Az ezekből történő jogi konzekvenciák levonása azonban már az ítékezés feladata. A jogkérdésben beszerzett szakvélemény a szakértői kompetencián túlterjeszkedik, mely miatt a büntetőeljárásban nem használható fel bizonyítékként.¹³ Pszichológus szakértők esetében is előfordulhat kompetenciátúllépés, például a szakértő az előzményi adatok ismeretében részletes vizsgálat nélkül, hibás leleten alapuló, vagy hibás logikai következtetéssel tényként kezeli azt, hogy a sértettet szexuális abúzus érte a terhelt részéről.¹⁴ Ez prejudikáció. A szakértő ilyenkor nemcsak a kompetenciáját lépi túl, hanem szakmai szabályokat is sért azzal, hogy nem végzi el az összes szükséges vizsgálatot, mert az előzményi adatokat ismerve quasi megérzés jelleggel jut arra a következtetésre, hogy a sértettet megerősztolták, hiszen személyiségében szexuális trauma jeleit látja (érzi). Az előzményi adatokból történő következtetés is a szakértői ténymegállapítás része, azonban annak mindenképpen szakmailag helyesen detektált előzményeken, és logikailag hibátlan következtetésen – nem pedig intuíciókon – kell alapulnia. A másik lehetséges hiba a szexuális bűncselekmények szakértői véleményezésénél, amikor a szakértő kijelenti, hogy a sértett szavahihető, vagy sem. Erre szintén nincs kompetenciája.¹⁵ A szakértő annyit állapíthat meg, hogy a sértetten észleli-e szexuális trauma jeleit, a sértett élményszerűen adja-e elő a történetet, valamint személyiségét jellemzi-e kóros történetesződés, amennyiben igen, az a konkrét esetben mekkora relevanciával bír.

A szakvélemény nem a bizonyítékok királynője, a büntetőeljárás törvény a többi mellett ezt is egy bizonyítási eszközként nevesíti. Semmilyen primátusa nincs a többi bizonyítási eszközzel szemben. A szakvélemények értékelése során a kételkedés helyességét szemlélteti a Balassagyarmati Törvényszék 9.B.211/2015/32. számú ítélete, melyben a vádlott bűnösségét folytatólagosan elkövetett szexuális erőszak, és kettő rendbeli folytatólagosan elkövetett szexuális visszaélés büntetésében állapította meg.

¹³ BH 2007.397.II.

¹⁴ Balassagyarmati Törvényszék 4.Bf.27/2017/7.

¹⁵ az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet 20. § (4) bekezdése alapján nem minősül a klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia területéhez tartozó szakkérdésnek a vizsgált személy általános szavahihetőségének véleményezése, de a szakértő a vizsgált személy által előadottak élményszerűségét vizsgálja.

Az ítéleti tényállás szerint a vádlott élettársa korábbi gyermekeit – így a 9 éves kiskorú sértettet is – nevelte. A vádlott kezdetben a szülői szeretet jeleként a sértettet az ölébe ültette, simogatta, később azonban oly módon kezdte a sértett combjait simogatni, hogy az már szexuális jellegű volt. Ez ellen a sértett a maga módján tiltakozott, ennek ellenére a vádlott ezt kitartóan ismételte ezáltal hozzászoktatva a gyermeket az ilyen típusú közeledéséhez. Következő lépcsőfokként másfél-két évvel később a vádlott arra is rávette a sértettet, hogy a laptopján vele együtt pornóvideót nézzen. A film nézése közben kezdetben a sértett nemi szervét simogatta annak tiltakozása ellenére is, majd arra is rávette, hogy a nadrágját, még később az alsóneműjét is levegye. Ezt követően annak ellenére, hogy a sértett tiltakozott ellene, a sértettet az ágyra fektette majd nyelvvel a sértett nemi szervét ingerelte saját nemi vágyának kielégítése céljából. E tevékenységet legalább heti rendszerességgel ismételte, majd ujját a sértett nemi szervébe dugta. Az első cselekményt 7 évvel követően arra is rávette a sértettet, hogy engedje meg, hogy nemi szervét a sértett nemi szervébe helyezze, illetve az általa vásárolt vibrátort a sértetten kipróbálja. A vádlott fenti tevékenységeit 7 éven át folytatta.

Az elsőként kirendelt pszichológus szakértő önmagával ellentétben álló szakvéleményt adott a sértettel kapcsolatban. A büntetőeljárás kezdeti szakaszában előzetes véleményében állította, hogy a sértett minden bizonnyal a valóságnak megfelelően nyilatkozott a vádlott cselekvőségével kapcsolatban. Szinte végig sírdogált a szakértői vizsgálaton. A sértett élményszerűen és ellentmondásmentesen adta elő a cselekmények lefolyását, ezáltal nem mutatható ki nála konfabuláció. A későbbi szakvéleményében azonban megállapította, hogy a sértett a szakértői vizsgálaton előadottakhoz képest a nyomozati vallomásában figyelemre méltó összetettséggel adta elő a történeteket, mely betanítottságra utal. Amennyiben az általa előadott szexuális abúzusok valóban megtörténtek volna, úgy azok kezdetétől kerülte volna a megisméltetés lehetőségét, ehhez képest mindig örömmel vetette alá magát a traumatizáló szituációnak, nem tartott attól, hogy kellemetlen dolgok részese lesz. A szakértő előtt a sértett azt állította, hogy a vádlott mindig kérte őt, ő pedig mindig hagyta magát. A sértett nem egy olyan szelíd, kiszolgáltatott, egyértelműen áldozatként szereplő személy, mint amilyenek az általa előadott események tükrében látszik. A sértett a vádlottat tudatosan ki akarta zárni a családból, mivel nevelőapai létjogosultságát sosem ismerte el.

Emellett a vádlotról megállapította, hogy sem pszichoszexuális értelemben, sem más körülmények tekintetében nem rendelkezik pedofiliára, illetve egyéb rendellenes szexuális viszonyulásra utaló személyiségjegyekkel. Ez pszichés értelemben megkérdőjelezhetővé teszi, hogy egyáltalán elkövette-e a sértett által előadott, személyiségjegyeitől teljesen idegen cselekményeket.

A szakértő véleményeinek ellentmondása miatt még a nyomozó hatóság intézkedett újabb szakértő kirendelése felől. A második pszichológus szakértő megállapította, hogy a sértett diszharmonikus személyiségfejlődésű, azonban előadása a bűncselekmény kapcsán érzelmileg hiteles, következetes, élet-, és élményszerű, azt konfabulációra utaló jelek nem övezik. A sértettnél fennálló érzelmi és kötődési hiányok őt az átlagosnál sérülékenyebbé és befolyásolhatóbbá teszik, mely igaz a szexuálisan abuzív kapcsolatba történő befonódás tekintetében is. A szakértő általános igazságként írta le a felnőtt és a gyermek közötti szexuális jellegű kapcsolatban kialakuló „nyelvezavar” jelenségét. A gyermek a szeretetet, kötődést, és figyelmet várja a testi kontaktustól, míg a felnőtt a gyermek érzelmi szükségleteit félreérti, és saját vágyai mentén szexuálisan reagál azokra. A traumatizáló szituáció elkerülése egyáltalán nem jellemző, hiszen a gyermek nem érzi, hogy számára rossz, ami történni fog, örömmel fogadja a felnőtt közeledését, érdeklődését, szeretgetését, és csak később válik világossá számára, hogy ami vele történt az nem helyes, vagy nem szokványos.

A vádlott vizsgálatát követően a második szakértő pszichoszexuális értelemben vett zavarokat detektált. Megállapítása szerint a vádlott férfiszerepét insuficiencia élmény, önértékelési

probléma, éretlenség, fokozott szexuális érdeklődés, határsértő viszonyulásra való hajlam jellemzi. Kifejtette továbbá, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális jellegű cselekmények jó részét potenciaproblémákkal küzdő férfiak követik el, akiknek szexuális érdeklődése a potenciazavar kialakulását követően fordul a kiskorúak felé, hiszen velük szemben így is fölényben érezhetik magukat, velük magabiztosabban viselkedhetnek, nem reális a kudarcélmény, emellett az átlagostól eltérő szexuális ingerek elősegítik az egyébként nehezített kielégülést. A másodikként kirendelt szakértő az első szakértő előzetes véleményében foglaltakkal értett egyet. A bíróság ezt követően a szakértőket párhuzamosan meghallgatta.

A bíróság a fentieket követően a tényállást a sértett vallomására alapította, aki a büntetőeljárás során mind a hatóság előtt, mind pedig ismerőseinek, családtagjainak végig következetesen nyilatkozott. A vádlott védekezését elvetette, ugyanis az az érvelés, hogy egy magas összegű telefonszámla miatt kialakult konfliktus okából a sértett 7 évre visszanyúló cselekménysort találjon ki, nem életszerű, ezen túlmenően ezt a vádlott szaván túl semmi nem támasztotta alá. A sértett vallomásaiban a vádlottat nem próbálta minél rosszabb színben feltüntetni, nem esett túlzásokba. A bíróság az elsőként kirendelt pszichológus szakértő második véleményét elvetette, mivel azt megalapozatlannak találta. A tárgyaláson is tapasztalható volt, hogy ezen szakértő nem felkészülten érkezett a tárgyalásra, továbbá a vádlott nyilatkozatait kellő kritika nélkül tényként elfogadta. Megállapításait nem támasztotta alá kellően érvekkel. Ez alapján a bíróság az ítéleti tényállást a sértett vallomásán túl az elsőként kirendelt pszichológus szakértő előzetes véleményére, valamint az azzal összhangban álló másodikként kirendelt pszichológus szakértő véleményére, illetve a közvetett tanúk vallomásaira és a tárgyi bizonyítási eszközökre alapította.

V. Végkövetkeztetések, záró gondolatok

A kutatásunk során megtekintett bűnügyekben egyértelműen arra a megállapításra jutottunk, hogy a nyomozó hatóság forrónyomos tevékenységének rendkívül fontos szerepe van a bűncselekmény későbbi bizonyíthatósága szempontjából. A helyszíni szemle, és a tanúkutatás olyan halaszthatatlan nyomozati cselekmények, melyek szakszerű elvégzésének elmulasztása fontos bizonyítási eszköztől fosztja meg a büntetőeljárást. A helyszíni szemlének minden részletre kiterjedően fel kell tárnia a bűnügyi helyszínt, a biológiai anyagmaradványok, hajszálak rögzítésén túl a helyszín feldúlt állapotának szemlejegyzőkönyvben történő rögzítése, részletes fényképmellékletek készítése a későbbi személyi bizonyítékok értékeléséhez rendkívül fontos segítséget nyújthat. Nem elhanyagolható a bűnjelek lefoglalása sem. Adott esetben egy, a sértett ciklusait rögzítő, terhelt által birtokolt notesznek is nagy jelentősége lehet. Amennyiben a nyomozó hatóság a szemlét felszínesen folytatja le, nem észlel, vagy nem rögzít minden apró nyomot, mely jelentőséggel bírhat – így egy néhány milliméter átmérőjű ondófoltot – olyan bizonyítási eszközök rögzítése maradhat el, melyek a későbbiekben már nem pótolhatók. A helyszínre érkező bűnügyi készenlét kiemelt feladata a tanúkutatás és a meghallgatottak elmondásán túl lelkiállapotuk, sérüléseik rögzítése is. A sértett által elmondottakat erősíti, amennyiben a helyszíni intézkedésről készült rendőri jelentés a sértett zaklatott, feldúlt, szétszórt állapotát is rögzíti.

Amennyiben a sértetten, vagy az elkövetőn sérülések találhatók, fontos, hogy a nyomozó hatóság a sérüléseket lefényképezze, valamint őket a lehető legrövidebb időn belül orvoshoz kísérje. A nyomozó hatóság tagjainak megérkezésétől az ambuláns lapok kiállításáig fontos, hogy a megsérült személyek a nyomozó hatóság felügyelete alatt álljanak, mindvégig annak látókörében legyenek, hogy a későbbiekben megcáfolható legyen a terhelt azon

védekezése, miszerint a sértett sérüléseit már a rendőri intézkedést követően, vagy esetleg éppen a rendőröktől szerezte.

Ezek sajnos olyan körülmények, melyeket legtöbb esetben az ügyész nyomozásfelügyeleti jogkörében eljárva nem befolyásolhat, mivel a büntetőeljárás iratai csak a forrányomos intézkedések megtételét követően érkeznek meg hozzá. Utólagos utasításokkal pedig ezen bizonyítási eszközök már nem rögzíthetők, amennyiben igen, úgy megkérdőjeleződhet a bizonyítóerejük.

A nyomozás során szükséges szakértői vizsgálatnak alávetni a sértett, illetve az elkövető sérüléseit annak megállapítása végett, hogy azok frissek-e, valamint azokat milyen erőbehatás okozhatta.

A tanúk, és a gyanúsított kihallgatásakor érdemes a vallomásaikban foglaltakat kételkedve fogadni, mivel nem feledkezhetünk el a személyi bizonyítékok szubjektív jellegéről. Akarva, vagy ösztönösen a vallomás eltérhet a valóságtól, melyet csak szakszerűen alkalmazott kihallgatási taktikákkal, pontos jegyzőkönyvezéssel – mely a kihallgatottak reakcióira is kitér – lehet később ellenőrizhetővé tenni. Gyakran előfordul, hogy kihallgatás kezdetén a mentességi joggal rendelkező tanúval is a standard kioktatást közlik, nem emelik ki, hogy az elkövető hozzátartozói minőségére tekintettel a tanúvallomást megtagadhatja. Ez jó kapaszkodófelületet nyújt a védelem részére. Sajnos tendencia a nyomozó hatóságok gyakorlatában a jegyzőkönyvezés rövid, elnagyolt jellege, mely annak köszönhető, hogy a nyomozók/vizsgálók nem jegyzőkönyvvezetővel hallgatnak ki, ezáltal maguk gépelnek. Emiatt, illetve az időtakarékoság okából pedig gyakran előfordul, hogy nem adnak kifejezetten módot a jegyzőkönyv végigolvasására, azonnal mutatják, vagy tollal „x”-elik be a jegyzőkönyvön a kihallgatottnak, hogy azt hol kell aláírnia. Sajnos a kihallgatottak nem ismerik fel a jegyzőkönyv elolvasásának és kézjegyük elhelyezésének jelentőségét. Ezzel a tendenciával szintén nem tud az ügyész mit tenni, mivel a kihallgatók ilyenkor határozottan állítják, hogy ők törvényesen jártak el, emellett a bíróságok is abból indulnak ki, hogy a jegyzőkönyv a kihallgatott által aláírásra került, ez arra utal, hogy azt elolvasta. Nem jellemző a bűnüldözésben az a gyakorlat, hogy a kihallgatottak jegyzőkönyvezésről való elmondását a hatóság tényként kezelné, mivel általában az a hatóságok reakciója, hogy a kihallgatott miért nem olvasta el a jegyzőkönyvet, ha a kihallgató egy ajándékozási szerződést tesz elé a kihallgatott lakásának elajándékozásáról, akkor azt is gond nélkül aláírta volna?

A kételkedés oka továbbá az is, hogy kezd a jegyzőkönyvezés módjára való hivatkozás tendenciájelleggel egyfajta védekezéssé válni akár a terheltek, akár a tanúk részéről. Gyakorlatunkban találoztunk már olyan hamis vádas bűnüggel, ahol az alapügy terheltje azzal vádolta a bíróságon a kihallgatását foganatosító rendőrt, hogy nem az elmondottakat foglalta jegyzőkönyvbe, hanem teljesen magától írta le annak tartalmát, olyan vallomást jegyzőkönyvezett, amely a bűncselekmény bizonyítását elősegíti. Ezt a védekezést mind az ügyészség, mind pedig a hamis vád büntette tárgyában döntő bíróság elvetette, mivel a rendőrségi jegyzőkönyv tartalmazott olyan kifejezéseket, amelyeket a vádlott ténylegesen használ. A kihallgatást végző rendőr is elmondta, hogy kifejezetten le szokta írni szó szerint a kihallgatottak jellemző szófordulatait, mivel ezzel elkerülheti a közokirat-hamisítás vádját. Amint láttuk, a Salgótarjáni Járásbíróság a 6.B.502/2014/78. számú ítéletében kételkedéssel fogadta a rendőrök vallomását a sértett vallomásának jegyzőkönyvezésére vonatkozóan, mivel a bíróság is észlelte a tárgyaláson, hogy a sértett nem összefüggően tett vallomást, hanem úgy kellett belőle kérdésekkel kisajtolni azt.

Ehhez képest a nyomozás során tett vallomása összefüggő előadást rögzített, holott mind a sértett, mind édesanyja állították, hogy a sértett röviden igenekkel, és nemekkel válaszolt a kihallgató kérdéseire. Ez esetben elfogadható volt a sértett állítása a jegyzőkönyvezés nem valóság-hű voltára vonatkozóan, mivel a bíróságnak módjában állt közvetlenül meggyőződni a sértett kihallgatás során tanúsított magatartásáról. Mivel a tény,-

és tényállás megállapítás során a hatóságnak állást kell foglalnia abban, hogy mely bizonyítási eszközökre alapítja a tényállást, szerencsés, ha a személyi bizonyítékok mellett objektív, az eljárás résztvevőinek személyétől független bizonyítási eszközök is a tényállás megállapítás alapjául szolgálnak. Ezek segítenek ugyanis abban, hogy állást lehessen foglalni a személyi bizonyítékok valóságtartalma tekintetében, és el lehessen dönteni, hogy a sértett, vagy a terhelt vallomását vesszük-e alapul. A sértett pszichológus szakértői vizsgálata abban segít, hogy a hatóság választ kapjon arra kérdésre, hogy a sértett élményszerűen adja-e elő a történetet, nem konfabulál-e, érte-e szexuális trauma. Azt azonban nem a pszichológus szakértőtől kell várni, hogy a sértett szavahihetőségét kimondja. Ez minden esetben a bíróság feladata. A szakértő pusztán segítséget nyújt azon megállapításaival, hogy a sértetten észlelhető szexuális trauma jelei, élményszerűen, nem teátrálisan adja elő a vele történetet, azonban a bizonyítékértékelés körében a bíróság feladata azt kijelenteni, hogy a sértett vallomására alapítja a tényállást, mivel az mentes az ellentmondásoktól, következetes és logikailag zárt.

A bűncselekmény elkövetését tagadó terhelt, és a sértett szembesítése szintén nem mellőzhető, mivel ha nem is oldja fel a szembesítés az ellentmondásokat, alkalmat adhat olyan részletek kifejtésére, melyek korábban elmaradtak. A szakértői bizonyítékokat nem kell továbbá a bizonyítékok királynőjeként kezelni. Tény, hogy a bíróság, ügyész, illetve a nyomozó hatóság nem rendelkezik a természettudományos ismeretek körébe eső szakértelemmel, azonban amint logikai hibát, vagy ellentmondást észlel, élni kell a büntetőeljárás törvényben biztosított eszközökkel (felvilágosítás kérés, a szakértő meghallgatása, más szakértő kirendelése, szakértők párhuzamos meghallgatása). A közvetett tanúk jelentőségét sem szabad lebecsülni, mivel képet adhatnak a sértett bűncselekmény elkövetésekor állapotáról. Erősíthetik a sértett szavát az olyan tanúk, akik közvetlenül a cselekményt követően találkoztak a sértettel, látták állapotát, valamint első kézből értesültek a bűncselekmény lefolyásáról az azt éppen átélt sértettől. Közvetlenül a bűncselekmény után a sértettnek ugyanis még nincs módja gondolkodni azon, hogy mit adjon elő, amit ilyenkor mond, általában valóságghú, friss élmény. A későbbiekben már a sértett átgondolja a személyi viszonyokat, érhetik fenyegetések, addigra esetlegesen módosulhat a vallomása. A közvetett tanúk vallomásai azt is megítélhetővé teszik, hogy a sértett mennyire következetesen számolt be a vele történekről. Ez szintén a szavahihetőségének kérdésében való döntést segíti.

Fontos a nyomozási terv ésszerű összeállítása. Az idézések kibocsátása előtt szükséges a nyomozónak/vizsgálónak részletesen rögzítenie, hogy milyen tények bizonyítását várja a kihallgatástól, azon milyen kérdésekre vár választ. Ezzel elkerülhető, hogy újra ki kelljen hallgatni a tanúkat, vagy gyanúsítottakat olyan tényekre, melyeket korábban is meg lehetett volna kérdezni. Ez nemcsak pszichológiailag hasznos a vallomások tartalmára nézve, hanem a büntetőeljárás időszerűségéhez is hozzájárul. Mind a sértettet, mind a gyanúsítottat meg kell idézni és ismertetni kell velük az elkészült szakvéleményeket, ez szintén időkiesés. Mint láttuk, a szexuális erőszak büntette miatti büntetőeljárásokban több esetben is szükséges szakértő kirendelése, tapasztalat, hogy általában a szakvélemények nem készülnek el egy hónap alatt.

Összességében az ügyészi nyomozásfelügyelet során a nyomozás iratai bármilyen intézkedés érdekében az ügyész elé kerülnek – akár határidő hosszabbítás okából – mindenképpen részletesen tanulmányozni kell azokat, és a nyomozó hatóságot utasításokkal kell ellátni, ezáltal megkövetelve a szak,- és időszerűséget.

Felhasznált irodalom

Monográfiák

Elek Balázs – A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban, TKK,

Fenyvesi Csaba – A szembesítés, mint igazságkereső módszer erősségei és gyengeségei in Erdei Árpád (szerk.) – A büntető ítélet igazságtartalma, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010,

Gödöny József – Bizonyítás a nyomozásban, Közigazgatási és Jogi Kiadó, Budapest, 1968.

Periodikák

Balogh J. - Moravcsik E. – A tanúvallomások pszichológiájának tárgyalása, Jogtudományi Közlöny, 1908.,

Elektronikus periodikák

Parti Katalin – Szabó Judit – Virág György: A média azt üzente...Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán, Médiakutató, 2016. (XVI. évf.) 2. szám.

(http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/01_a_media_uzenete.pdf)

Jogforrások

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,

31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet az igazságügyi szakértői működésről,

Az Európa Tanács Lanzarotéban, 2007. október 25-én kelt, a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni védelméről szóló egyezménye,

Az Európai Parlament és a Tanács 2011. december 13. napján kelt, a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/93/EU irányelve,

Ítélezési gyakorlat

BH 2007.397.

BH 2014.6.

Salgótarjáni Városi Bíróság 4.B.379/2007/28.

Salgótarjáni Városi Bíróság 4.B.572/2007/9.

Salgótarjáni Városi Bíróság 1.B.86/2009/5.

Salgótarjáni Városi Bíróság 4.B.577/2009/10.

Salgótarjáni Járásbíróság 6.B.171/2013/19.

Salgótarjáni Járásbíróság 6.B.17/2016/5.

Salgótarjáni Járásbíróság 6.B.502/2014/78.

Nógrád Megyei Bíróság 9.B.250/2007/37., és Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.294/2008/8.

Nógrád Megyei Bíróság 9.B.150/2008/24., és Fővárosi Ítéltábla 2.Bf.112/2009/7.

Nógrád Megyei Bíróság 9.B.81/2009/11., és Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.186/2009/7.

Nógrád Megyei Bíróság 9.B.113/2011/11., és Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.8/2012/9.

Balassagyarmati Törvényszék 4.B.271/2014/46., és Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.218/2016/13.

Balassagyarmati Törvényszék 13.B.23/2015/51., és Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.194/2016/9.

Balassagyarmati Törvényszék 9.B.94/2015/26.

Balassagyarmati Törvényszék 14.B.188/2015/21., és Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.142/2016/8.

Balassagyarmati Törvényszék 9.B.211/2015/32., és Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.288/2016/7.

Balassagyarmati Törvényszék 16.Fk.218/2015/34.

Balassagyarmati Törvényszék 4.B.125/2016/26.